

Aan de slag met de ruimte in de onderwijstijd

VOION

Arbeidsmarkt & Opleidingsfonds
voortgezet onderwijs

Aan de slag met de ruimte in de onderwijstijd

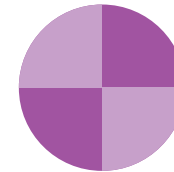
WAT IS ER VERANDERD RONDOM ONDERWIJSTIJD?

Sinds het schooljaar 2015-2016 is de wet op het voortgezet onderwijs gewijzigd met betrekking tot onderwijstijd.

De wijzigingen in het kort:

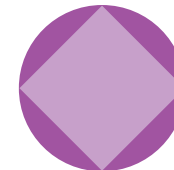
- **Verdeling van uren over schoolloopbaan**

De urennorm voor onderwijstijd wordt nu gemeten over de hele schoolloopbaan en niet meer per jaar. Scholen kunnen zelf kiezen hoe zij hun programma inrichten, zolang leerlingen maar minimaal 189 dagen per jaar onderwijs krijgen.

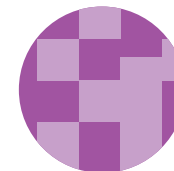
- **Maatwerk**

Het gaat er in de vernieuwde wetgeving om welk onderwijsprogramma leerlingen **kunnen** doorlopen i.p.v. **moeten** doorlopen waardoor maatwerk mogelijk is. Scholen hebben meer ruimte en flexibiliteit om het onderwijs anders in te richten of om een aangepast programma aan te bieden aan bijvoorbeeld excellente leerlingen of leerlingen met een leerachterstand.

- **Inrichting en vormgeving van onderwijstijd**

De wettelijke kaders voor onderwijstijd bieden veel ruimte om op schoolniveau eigen keuzes te maken over de inrichting, vormgeving en planning van het onderwijs. Scholen kunnen onderwijstijd inzetten voor traditioneel klassikaal onderwijs, maar ook voor stages of projecten bij bedrijven of maatschappelijke organisaties, om leerlingen colleges te laten volgen aan een universiteit, voor e-learning, afstandsonderwijs of voor onderwijs op leerpleinen.

Meer informatie over de wijzigingen in de wet:

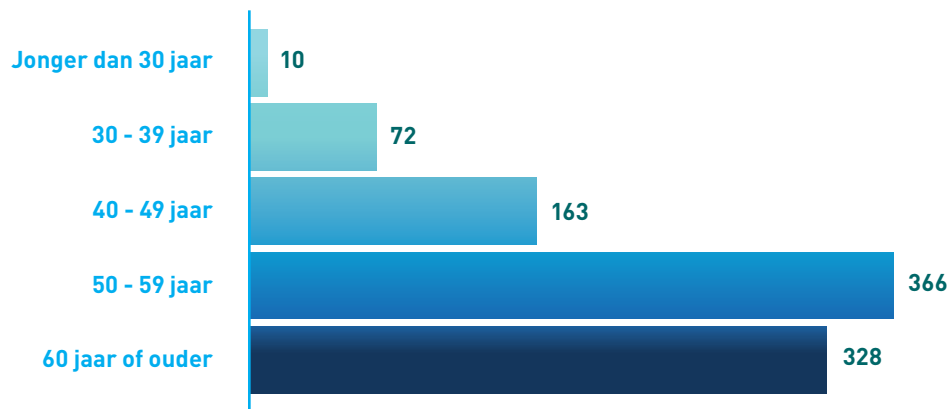
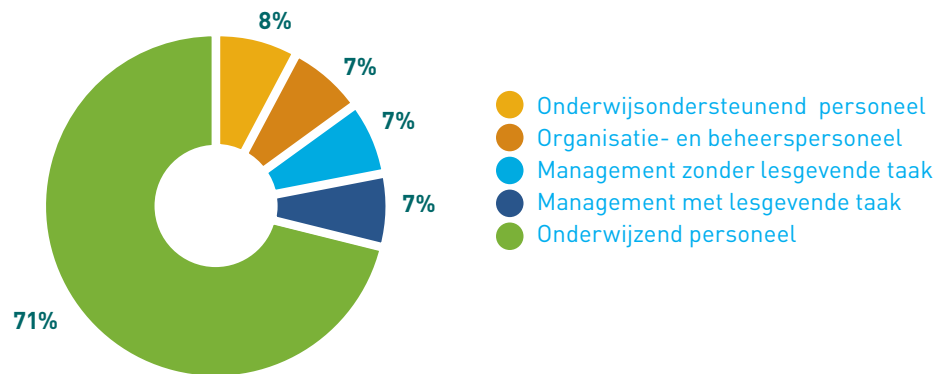
www.voion.nl → [programmaliijnen](#) → [loopbaan-en-professionalisering](#) → [professionele-dialog](#) → [landelijke-en-regionale-dialogbijeenkomsten](#) → [verslag-onderwijstijd-en-de-beroepsopvatting-van-docenten](#)

Aan de slag met de ruimte in de onderwijstijd

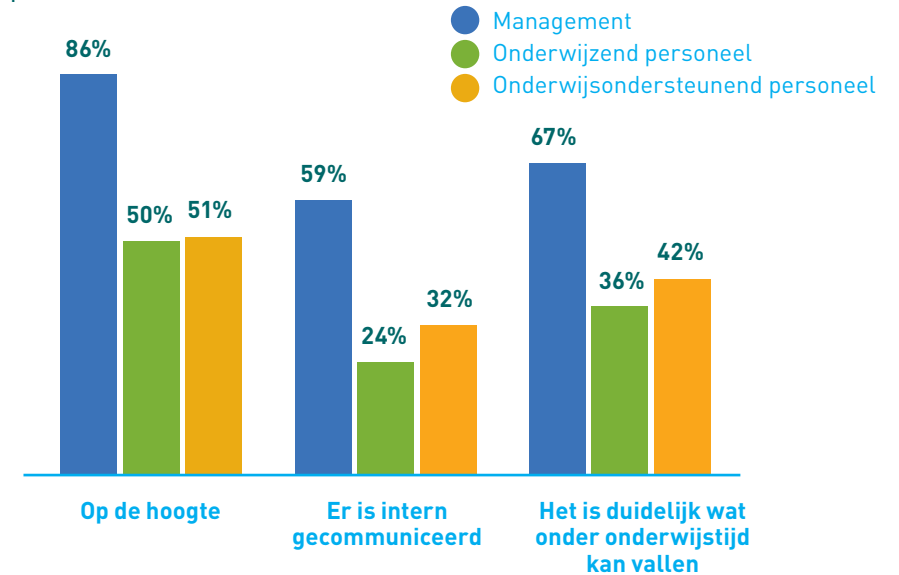
ENQUÊTE

Begin 2017 hield Voion een enquête onder werkenden in het voortgezet onderwijs om een idee te krijgen van in welke mate scholen bekend zijn met, en gebruik maken van, de verruimde mogelijkheden om onderwijstijd in te vullen: 939 personen vulden de enquête in.

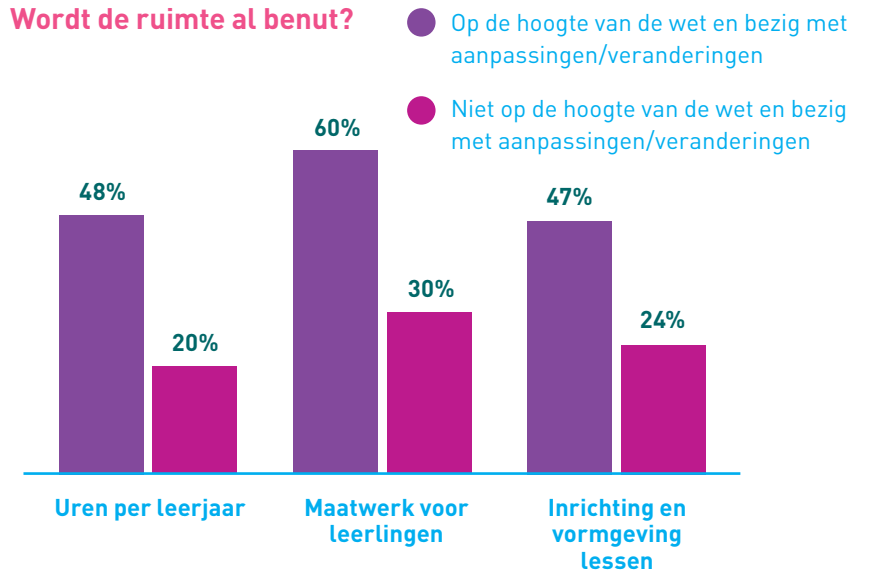
Wie vulden de enquête in?

Weet iedereen al van de veranderingen?

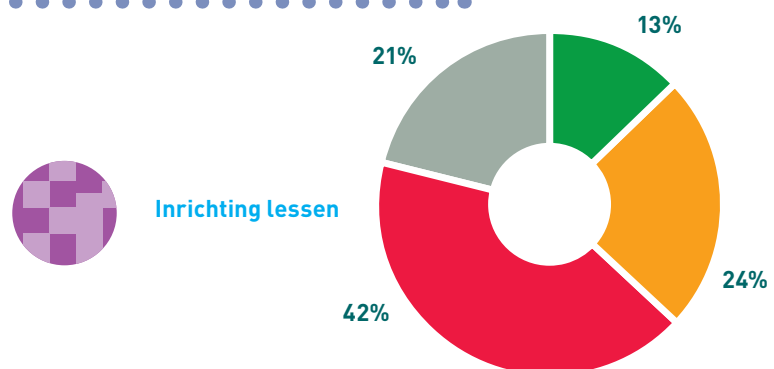
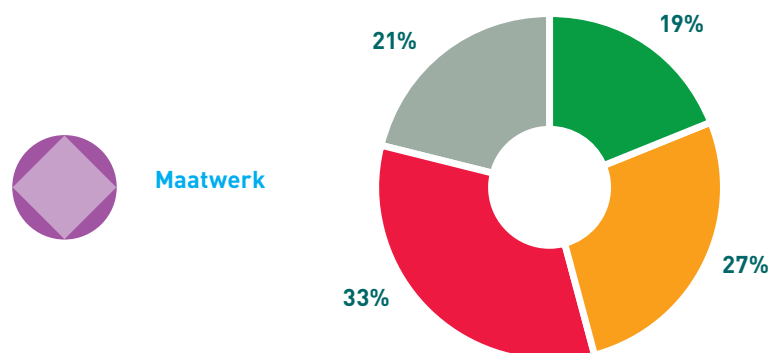
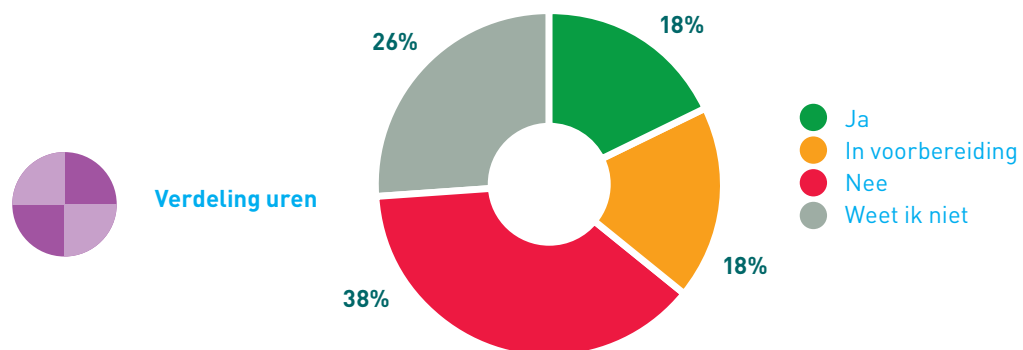
Wordt de ruimte al benut?

Aan de slag met de ruimte in de onderwijstijd

Is het beleid van de school aangepast?

Met betrekking tot verdelen van uren per leerjaar, maatwerk voor leerlingen of inrichting en vormgeving van lessen

Welke veranderingen zijn op deze scholen ingevoerd?

Meest genoemd:

- Verschuiving uren; meer uren in onderbouw, minder in bovenbouw
- Minder vaste uren en meer maatwerkuren
- Differentiatie: extra begeleiding en ondersteuningsuren of voor excellerende leerlingen versnelling, plusklassen, eigen rooster
- Zelfstandig werken en leren, meer keuzevrijheid voor leerlingen, flexibele invulling uren
- Meer vakoverstijgende projecten, projectmatig werken
- Variatie in lesduur (45-minutenlessen of juist langere lessen)
- Keuze (extra vakken) naar talenten en interesses, modulaire lessen, buitenschoolse activiteiten
- Clustering van vakken, meerdere docenten voor grotere groepen leerlingen
- Leerlingen volgen vakken op verschillende niveaus
- Technasium, econasium
- Samenwerking universiteiten, hbo, bedrijven (stages, gastlessen, leerlingen volgen alvast lessen op universiteit of hbo)

Aan de slag met de ruimte in de onderwijstijd

ENKELE CONCRETE VOORBEELDEN:

Leerlingen mogen tot op bepaalde hoogte zelf hun rooster kiezen, waardoor sommige leerlingen meer uren van een bepaald vak in hun rooster hebben dan eerst en sommigen minder.

Videolesen voor vakken waarin een klein aantal leerlingen interesse heeft.

Clustering van bepaalde vakken in het vak Science. Op deze manier zijn er voor 123 leerlingen per vak vijf docenten beschikbaar om elk vak op hetzelfde tijdstip te programmeren.

In een learning lab kunnen grotere aantallen (50) leerlingen tegelijk college krijgen, waarbij twee docenten op deze groep verschillende onderdelen behandelen, naar gelang hun kundigheid in deze.

Er is ruimte voor vmbo-basis leerlingen om jaar 1 van het mbo op school te volgen en zo hoger in te stromen.

In het eerste leerjaar heeft elk niveau tegelijk hetzelfde vak, bijvoorbeeld Engels. De basisschool heeft het niveau aangegeven maar wanneer een bepaald vak beter kan, stroomt de leerling door naar een naastliggend hoger niveau. Fysiek gaat de leerling dan tijdens dat vak naar de groep die op een hoger niveau les krijgt.

In ons speciaal onderwijs is een zo individueel mogelijk leertraject per leerling opgesteld, waar het uitgangspunt 'de leerling is zelf de beheerder van zijn traject' is.

Er is een pilot gaande met cijferloos werken voor leerlingen. Er worden minimale eisen gesteld waaraan een leerling moet voldoen. Zo komt er ruimte voor versnelling of verdieping.

Verandering qua lesindeling: Wij hebben twee keer per week een middagproject. Wij hebben zogenaamde verplichte (keuze in welke periode) en vrije (optionele) masterclasses. Coachgroepen van 10 leerlingen komen drie maal per week bij elkaar.

Er zijn op dit moment vijf vakken die hun eigen digitale leeromgevingen maken en hier flexibel gebruik van maken. In de werkvorm OPEDUCA vergaren leerlingen zelf hun kennis binnen en buiten de school.

Meerdere klassen werken op studiepleinen aan opdrachten. Docenten (minder dan het aantal aanwezige klassen) en onderwijsassistenten zijn beschikbaar voor extra uitleg.

Wij maken gebruik van Profijit (elektronische leeromgeving). Dit is een pilot. Leerlingen werken veelal zelfstandig achter de laptop tijdens de basisvakken. Dit kunnen ze in hun eigen tempo en leerstijl doen.

Aan de slag met de ruimte in de onderwijstijd

TIPS VOOR SCHOLEN

Wat past wel en wat niet?

Het is - met name voor docenten - niet duidelijk welke mogelijkheden de wijzigingen in de wet met betrekking tot onderwijstijd bieden. Wilt u weten wat wel of niet past binnen de wet?

www.voion.nl → [programmaliijnen](#) → [loopbaan-en-professionalisering](#) → [professionele-dialoog](#) → [landelijke-en-regionale-dialoogbijeenvkomsten](#) → [verslag-onderwijstijd-en-de-beroepsopvatting-van-docenten](#)

Voer een professionele dialoog

Voer de dialoog over essentiële onderliggende vragen vanuit zoveel mogelijk verschillende perspectieven: docenten, schoolleiding, ouders, leerlingen, roostermakers, ondersteuners, bestuurders. Voorbeelden van dialoogvragen zijn: wat verstaan alle actoren in en om school onder leren? Wat valt onder verantwoordelijkheid van het onderwijzend personeel? Wat is leren? Welke rol hebben de leerling en de docent in het leerproces? Waar heeft de school regie over en waar kunnen leerlingen meer keuzevrijheid hebben?

Bespreek in een open dialoog hoe iedereen aankijkt tegen voorgestelde veranderingen en neem enthousiasme én zorgen serieus. Neem de direct betrokkenen – met name docenten - stap voor stap mee en geef samen vorm aan de gewenste toekomst.

Kijk voor meer inspiratie over het voeren van een professionele dialoog op www.voion.nl/professionele-dialoog.

Instemming MR

In hoeverre zijn de nieuwe mogelijkheden in de wet besproken met de MR?

- In ruime mate
- In beperkte mate
- Niet
- Weet ik niet

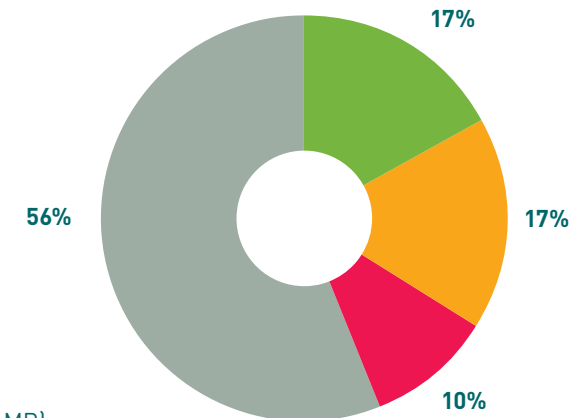
Uit de enquête blijkt dat de rol van de MR prominenter mag zijn.

Neem als school (schoolleiding of docentgeleding in de MR) het initiatief om onderwijstijd op de agenda te plaatsen.

De MR moet vooraf instemmen met: het soort activiteiten, aandeel van onderwijstijd dat ermee wordt ingevuld en aan welke voorwaarden onderwijsactiviteiten moeten voldoen om als onderwijstijd te worden gezien. Met het instemmen van de MR komt het huidige beoordelingskader van de inspectie te vervallen (bron: www.onderwijsinspectie.nl).

Tips van scholen die al aan de slag zijn

- neem ouders mee in het proces vanaf de allereerste aanleiding en start van het proces.
- start met het waarom en geef een stem aan de onderstroom.
- in school werk je werkenderwijs toe naar het gewenste doel. Overleg wat je wilt behouden, wat je wilt loslaten en hoe je de kwaliteit van het onderwijs blijft waarborgen. Check steeds of iedereen nog mee wil en mee gaat.
- betrek leerlingen actief in de veranderingen rondom onderwijstijd. Wanneer leren zij het meest of het best? Hoe bedien je leerlingen op hun niveau, en is maatwerk ook volgens hen wat ze nodig hebben? Vraag regelmatig feedback aan leerlingen in pilots of bij verandering in de organisatie van de lessen.
- zorg dat je bij maatwerk en meer individuele begeleiding ook aandacht houdt voor binding tussen leerlingen.
- creatief omgaan met de mogelijkheden kan dus wel! Dat laten voorbeeldscholen zien.

Aan de slag met de ruimte in de onderwijstijd

INSPIRATIE

- Een praktijkverhaal over de dialoog over onderwijstijd bij Vereniging Ons Middelbaar Onderwijs. Zij koos ervoor om per regio van gedachten te wisselen met leerlingen, ouders en medewerkers over de mogelijkheden van de nieuwe wet.
www.voion.nl → [inspiratie](#) → [professionele-dialoog-om-wet-onderwijstijd-optimaal-in-te-vullen](#)
- Een verslag van de bijeenkomst 'Vernieuwing van onderwijs door benutten meer ruimte en tijd'. Met o.a. het verhaal van het Vathorst College dat de ruimte gebruikte om te experimenteren met het tegelijkertijd inroosteren van meerdere vakken die een leerling volgt.
www.voion.nl → [programmaliijnen](#) → [loopbaan-en-professionalisering](#) → [professionele-dialoog](#) → [landelijke-en-regionale-dialoogbijeenkomsten](#) → [verslag-vernieuwing-van-onderwijs-door-benutten-meer-ruimte-en-tijd](#)
- Een verslag van de bijeenkomst 'Onderwijstijd en de beroepsopvatting van docenten' op het Greijdanus College, waar bestuurders, schoolleiders, docenten, ouders en leerlingen in gesprek gingen over dit onderwerp.
www.voion.nl → [programmaliijnen](#) → [loopbaan-en-professionalisering](#) → [professionele-dialoog](#) → [landelijke-en-regionale-dialoogbijeenkomsten](#) → [verslag-onderwijstijd-en-de-beroepsopvatting-van-docenten](#)
- Artikel in Van 12 tot 18, mei 2017: Onderwijstijd geeft ruimte. Professionele dialoog om tot nieuwe mogelijkheden te komen.
www.voion.nl → [programmaliijnen](#) → [loopbaan-en-professionalisering](#) → [professionele-dialoog](#) → [professionele-dialoog](#) → [onderzoeken-en-publicaties](#)

Voion
mei 2017

Voion, het Arbeidsmarkt & Opleidingsfonds voor het voortgezet onderwijs, zet zich in om samen met scholen vraagstukken op te lossen op het gebied van arbeidsmarkt, mobiliteit, professionalisering en veilig, gezond en vitaal werken. Voion ondersteunt schoolbesturen, directies, P&O-ers, mr-en, arbocoördinatoren, maar ook docenten, oop'ers en sociale partners. Voion ontsluit kennis, doet onderzoek, ontwikkelt nieuwe instrumenten en adviseert en begeleidt scholen in (pilot)projecten. Ook initieert en faciliteert Voion netwerken op verschillende niveaus, publiceert good practices en biedt trainingen aan. Voion werkt voor en samen met werkgevers en werknemers in het voortgezet onderwijs, en wordt bestuurd door de sociale partners in het voortgezet onderwijs.

